

KAPOLY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés 3

2. Bemutató 5

Történelmi, természetföldrajzi bemutatás

3. Örökségünk 7

*A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki,
táji és természeti értékek, településképi jellemzők*

4. Építészeti útmutató, ajánlások 10

Telepítés

Tetőhajlásszög

Magasság

Tetőforma

Terepalakítás

Színek

Kerítések

Kertek

Erkélyek, tornácok

Ajtók, ablakok

Homlokzatképzésre

Részletek

5. Mai példák 25

6. Utcák, terek 26

7. Hirdetések, reklámtáblák 27

8. Impresszum 28

BEVEZETÉS

A helység településképi arculati kézikönyve a település természeti és épített értékeit hivatott bemutatni. Célunk a kézikönyv elkészítésével, hogy mind az itt lakóknak mind pedig azoknak, akik abban gondolkodnak, hogy a jövőben ideköltöznek, megmutassuk azokat az épületeket, kerítéseket, kerteket stb., amiket mi jó, a település arculati képébe illeszkedő és követendő példának gondolunk.

Szeretnénk, ha a kézikönyv elősegítené a tudatos építési, építkezési formák megismerését és alkalmazását.

A környezetünk, utcaképünk, településképünk esztétikája nem emblemikus épületekkel érhető el, hanem rendezett, egymáshoz hangulatban, színben, homlokzatban, tető kialakításban illeszkedő építményekkel. A szabályok közös kialakításával meghatározhatjuk, melyek azok az építészeti, környezeti és kulturális értékek, amelyek követendők a településen. A településen a térség népi építészetének, a hagyományos épületek bájának, egyedi karakterének megőrzése, újraélesztése nem a múltba, hanem a jövőbe is mutathat, kiegészülve az innovatív építészeti megoldásokkal. A dokumentum nem lezárt, hanem egy folyamatosan kiegészülő, szemléletformáló kiadvány.

Reméljük, hogy elképzeléseink bemutatásával hozzájárulhatunk a település megfelelő és korszerű kialakításához.

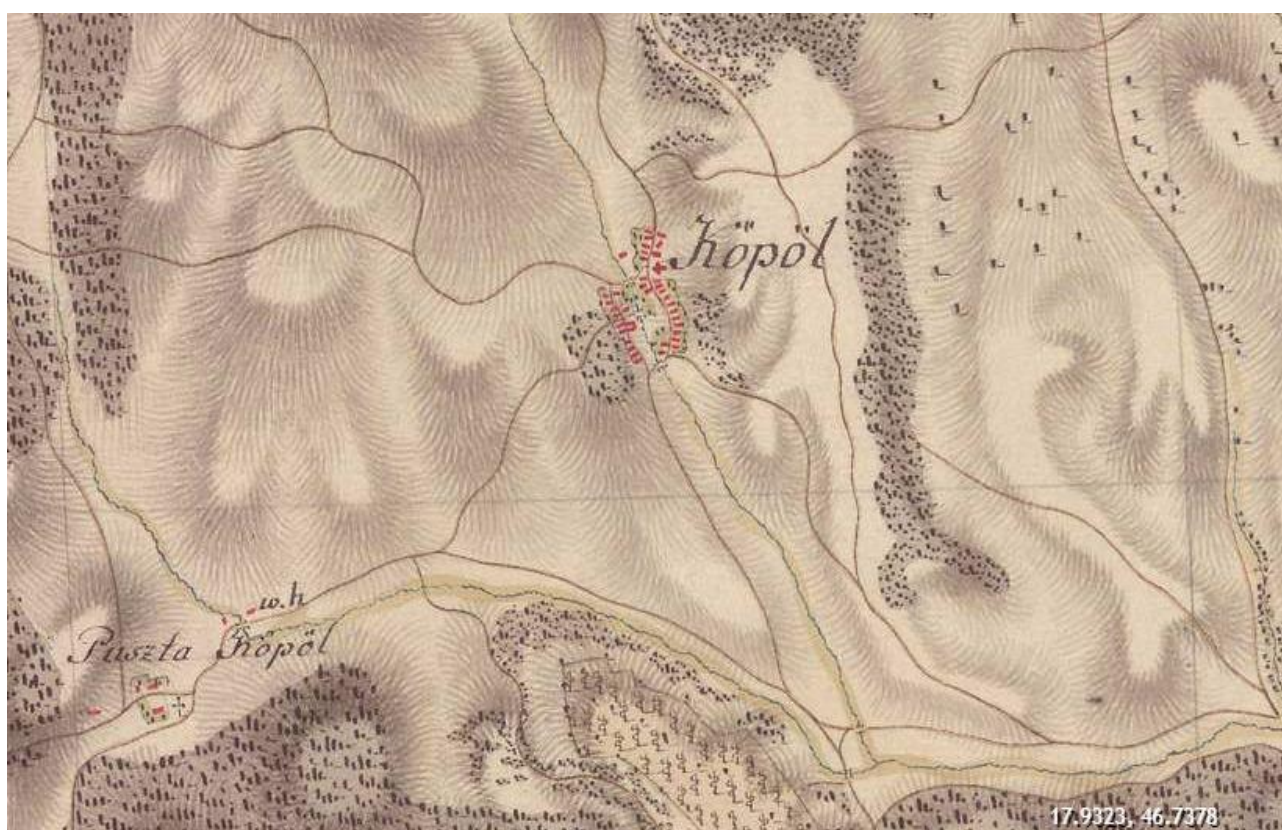

BEMUTATÁS

2

Kapoly község Somogy megyében, a Tabi járásban található. A település a Külső-Somogy dombos vidékén, Tabtól öt kilométerre fekszik, a Kaposvár-Siófok vasút mentén, Siófoktól negyven kilométerre. A 2015-ös adatok alapján a teljes lakónépessége 667 fő.

A település első írásos említése 1082-ből való. Kapoly neve a kapu főnévből származhat. A település nevét megtalálhatjuk a III. Béla király által a székesfehérvári János lovagoknak kiállított oklevélben is. Az 1267. évi pápai bulla szerint a tihanyi apátság rendelkezett itt birtokokkal.

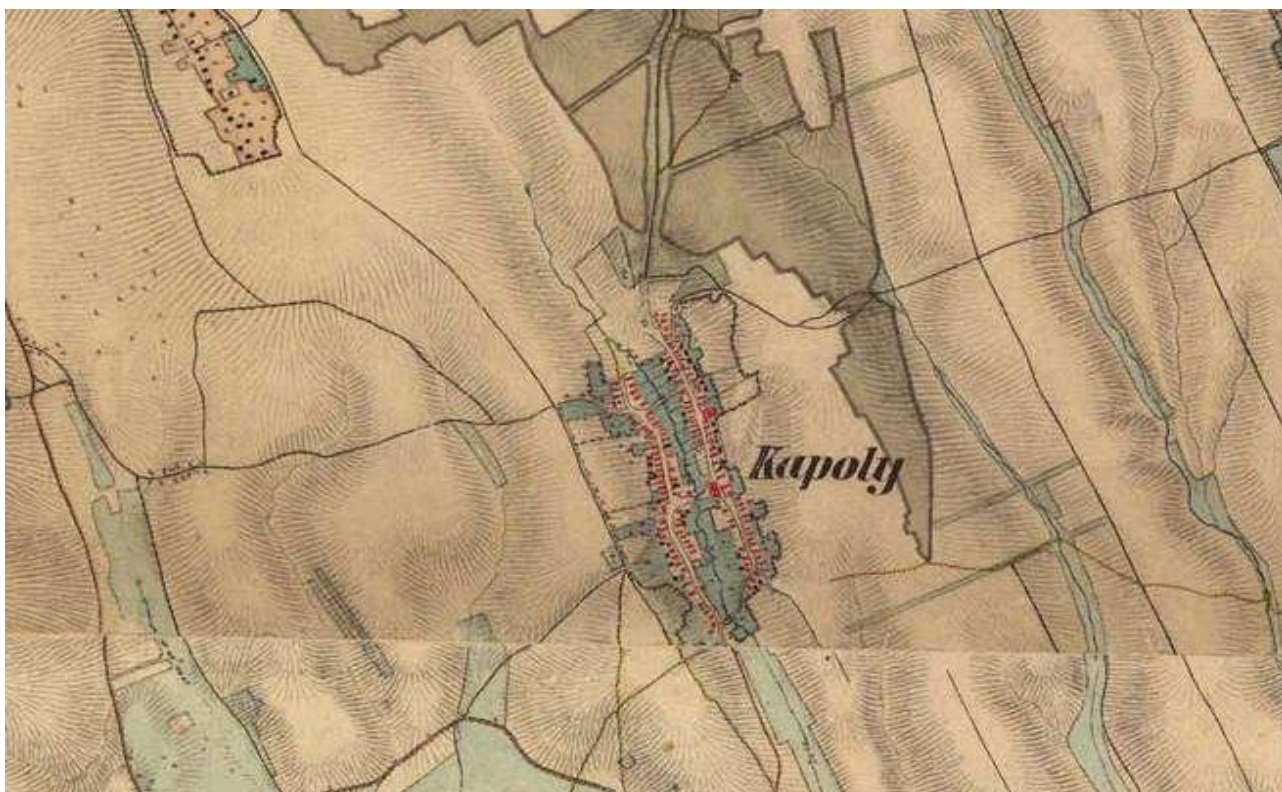

1.térkép: Az első katonai felmérés (1763-1787)

Az 1332–37-es pápai tizedjegyzékben jelölt Keethkapul, később az Egyházas-Kapoly azt mutatja, hogy két település létezett a középkorban, mégpedig a veszprém–szlavóniai hadiút mellett. 1400-ban Kápolnás-Kapoly részeit Zsigmond király Osztopáni Bálintnak és Péternek adományozta, a másik Kapoly Ugron Imretulajdona lett.

A XV. században mindkét település többször is gazdát cserélt, a hódoltság idején Koppány, Karád és Endréd török őrsegeinek zaklatásait sínylették. A harcok során Nagy-Kapoly teljesen elpusztult, és csak a XVIII. század elején indult meg ott újra az élet. A Perneszi család politikájának köszönhetően a század végére a települést magyar-német faluként tartották számon.

A XIV. században épített katolikus templomot 1785-ben felújították, a református templom 1830 körül épült. 1855-ben a kolerajárvány elől sokan elmenekültek; a XX. század elején pedig 41 lakos kért kivándorlási engedélyt.

2. térkép: A Második Katonai Felmérést ábrázolja

Ebben az időben alakult meg az önszegélyező egyesületet, majd a Hangya-, a hitel- és a tejszövetkezetet.

Az I. világháborúba a kapolyiakat sem kímélte, 204 kapolyi férfi vonult be, közülük 25-en nem soha nem térhettek vissza. Az elhunyt kapolyiak emlékére a templom előtti téren állítottak emlékművet. A II. világháborút követően Kapoly a bálványosi körjegyzőséghez tartozott egészen 1950-ig, amikor önálló közigazgatást kapott. A kapolyi községi tanács 1968-ig önállóan, majd ezután nyolc éven át Somogymeggyessel alkotott közös tanácsot.

1976-tól Tab nagyközség társközségei lettek, kényszerűen vállalva ennek következményeit. Az általános iskolai oktatás 1949-ben indult, akkor még Kapolypusztán is működött iskola. A termelőszövetkezet 1950-ben alakult meg először, s 1960-ig működött folyamatosan.

ÖRÖKSÉGÜNK

3

Somogy megye építészeti örökségére jellemző, hogy falvainak többsége csak néhány utcával rendelkeztek. A megye településszerkezetére egyrészt a városhálózat fejletlensége, másrészt a kistelepülések magas aránya jellemző. Az aprófalvas szerkezet kedvezőtlen gazdasági szempontból. A nagyobb beruházások, átalakítások a kisebb falvak életében elmaradtak, így ezek megőrizhették egykori településképiüket. A falvak jelentős részében a településszerkezet még idézi az évszázados szokásrendet. Somogy megye 245 településének közel fele 500 lakos alatti törpe és aprófalva. A megye városai is jellemzően kisebb lélekszámú települések. Így az egykoron kialakult településképek számos esetben őrzik hagyományos építészeti alkotásait. A vallás a falusi emberek életében fontos szerepet töltött be, ezt jelzik a településeken álló templomok, egyéb vallási épületek. Somogy jellegzetes épületei a XVII-XIX. században épült kastélyok és kúriák. Az egykoron „kastélyok országának” is nevezett Somogyban több mint 50 műemléki védelem alatt álló, és több mint 110 helyi jelentőségű kastély és kúria található. Napjainkban egy részük turisztikai célokat szolgál, másokban múzeumok, vagy éppen szociális intézmények működnek. A kúriák, illetve kastélyok gyakran a történelmi faluközpontban helyezkednek el, az utcaszerkezet meghatározóiként is felismerhetők. Számos esetben viszont elkülönülnek a faluközponttól, ekkor viszont a táji értékek meghatározói.

A falvak településszerkezetét ezeréves fejlődés alakította. A XX. századra ésszerű okok miatt a keskeny, hosszú telekrendszer jött létre, amelyből csupán a szerek, szegek, ólaskertek, tanyák és középbirtokosok telkei tértek el. Kapoly, illetve a megye parasztházai is ezeken a hosszanti telkeken épültek fel. A 2-3 szobával rendelkező, hagyományos parasztházakat az utcára merőleges helyzetben

építették. A faépítkezést felváltó vályog jelentette a falazatot. A település lakóházai többnyire oldaltornáccal, falazott, vagy fából készült oszloppal készültek. A faragott korlátok, díszítőelemek a helyi mesteremberek munkái. A településen a csonka kontytetővel rendelkező lakóépületek dominálnak, néhol egy-két nyeregtető is megjelenik. Az épületek egy nagyobb, vagy két kisebb ablakkal néznek az utcáfrontra. A parasztházak népies jegyeit az adott tájegységre jellemző építészeti szokások adták. A díszes elemek mennyiségét és minőségét nagyban befolyásolta a tulajdonos anyagi helyzete. A paraszti porta a mindennapi élet szükségleteit volt hivatott kielégíteni. A lakóházzal szemben alakultak ki a lakóudvarok, többnyire a kúttal, esetleg nyári konyhával, műhellyel, vagy még virágágyásokkal, szőlőlugassal is kiegészülve. A telek hátsó szakasza a mezőgazdasági kisüzem területe. Az önellátó gazdaságok istállókkal, ólakkal, terménytároló építményekkel rendelkeztek. Ezek az építmények a szocialista kollektivizálás során jórészt elpusztultak, hiszen funkciójukat veszítették. Az elhanyagolás miatt pusztulásra voltak ítélve. A gazdálkodás alapszintjén még zajlott valami, a szárnyasoktól legfeljebb a sertéstartásig tartott még a ház körüli ügyeskedés, iparkodás. A jelenleg még megmaradt gazdasági épületek megőrzése fontos, hiszen örökségünk kiemelkedő részét képezik.

A településeken megjelenő kockaépületek örökségi szempontból ugyan nem említhetők, de a megye településeinek arculatát nagyban átformálta. A népi hagyományok elhagyásával, más igényeknek megfelelően, mintatervek alapján épültek.

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

A településen áthalad egy jelzett turistaút. A látogatók könnyebb eligazodását táblák jelzik. Kapolyt délről és nyugatról cseres, tölgyes erdők fogják közre, a vadállományt vaddisznók és szarvasok alkotják.

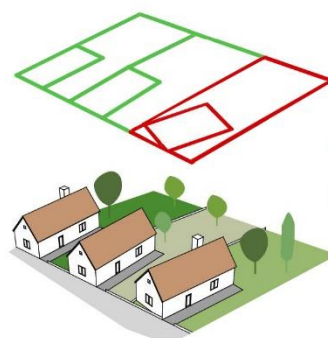
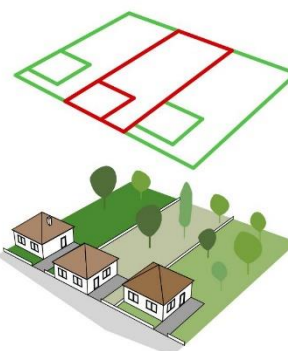
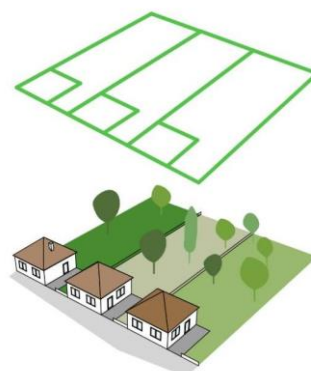
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

Ebben a fejezetben általánosságban jellemző építészeti útmutatók és ajánlások olvashatóak, melyek érzékeltetni kívánják, hogy melyek a javasolt kialakítási lehetőségek, valamint mely általános hibák kerülendőek új épületek építése esetén és meglévő házak felújítása, bővítése során.

TELEPÍTÉS

A településre az oldalhatáron álló beépítés jellemző. Az épületek hossz tengelye nagyrészt az utcára merőleges, idokolatlanul elforgatni ettől a tengelytől nem javasolt.

A lakóházak többnyire előkertés beépítéssel kerültek kialakításra, de vannak utcavonalas telepítések is. Az utcában kialakult építési vonaltól nem javasolt hátrahúzni vagy előrébb húzni az újjonnan épülő házakat. Új épület elhelyezésekor javasolt a szomszédos épületekhez igazodni, az egy vonalban álló házak alkotnak harmonikus utcaképet.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A település területén a családi házak tetőhajlásszöge hasonló.

A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben lévőké. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképebe.

MAGASSÁG

Törekedni kell arra, hogy egy utcában hasonló magasságú épületek kerüljenek elhelyezésre.

A meglévő épületek közé ékelődő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévőké. A túl magas házak nem illeszkednek a falu utcaképebe. A tematikus ábrán a településen javasolt épületmagasság illeszkedése látható.

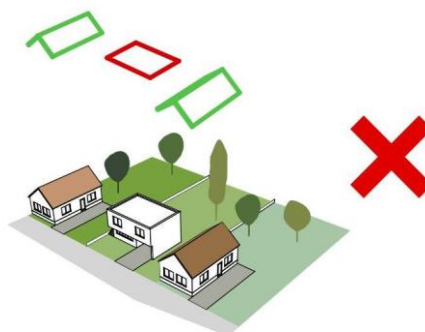
TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák igen változatosak főként nyereg-, konty-, és csonka kontytetők.

Új ház tervezésénél a szomszédok figyelembevételével kell illeszkedni a környezethez.

A nyeregtetős házból álló utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület vagy lapostatós ház.

A hazai gyökerek nélküli, „mediterrán” stílusú házak tervezése kifejezetten nem ajánlott a településen.

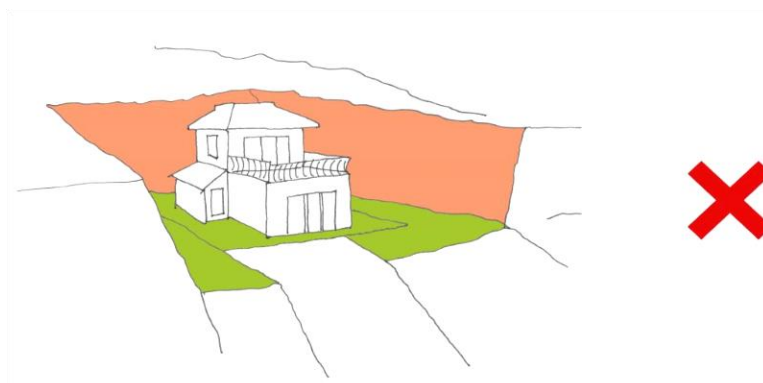
A sematikus ábrákon példák láthatók a településképbe illeszkedő és nem illeszkedő tetőformájú épületekhez.

TEREPALAKÍTÁS

A község a domborzat szempontjából változatos.

Az épületek tervezésénél ügyelni kell a terepviszonyoknak megfelelő telepítésre.

Nem megfelelő, ha az épületet belevájni a terpbe vagy árkot képezni.

SZÍNEK

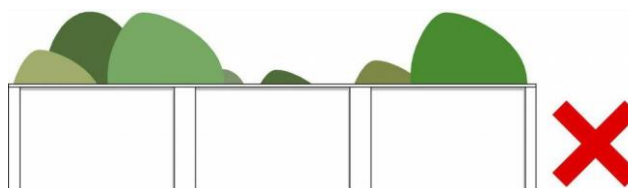
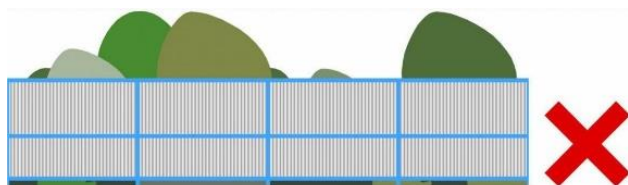
A településen a fehér, vagy világos „földszínek” a jellemzők. A természetes anyag és színhasználattal egységes településkép jön létre. Az eltérő, kirívó színű épületek nem illeszkednek a meglévő házakhoz, így kialakításuk kerülendő.

Nem elfogadhatóak a rikító fémlemezfedések vagy burkolatok sem.

Példák a megfelelő színhasználatra. Javasolt a világos pasztellszínek használata, sötét színű faablakokkal.

KERÍTÉS

A településen az áttört kerítések a jellemzők. Általában fa-, vagy fém anyagú, a régebbiek lábazat és oszlop nélküli kialakításúak, később alacsony, tömör lábazattal, vakolt téglá oszlopokkal kialakított kerítések készültek.

A kezeletlen felületű beton elemes, tömör kerítés kerülendő.

A kerítések színhasználatánál törekedni kell a ház színével harmonizáló színek használatára, fakerítésnél a barna árnyalatai javasoltak.

Teljesen áttört drótfonatos kerítést utcafronton elsősorban kerülendő.

Utcavonalas beépítések esetén elfogadott a tömör falazott kerítések használata is. Ajánlott a környezetben megfigyelhető szerint kialakítani a kerítéseket.

Ajánlott áttört kerítés látható az itt szereplő képen, mely lábazattal és oszlopokkal került megvalósításra.

KERÍTÉSEK

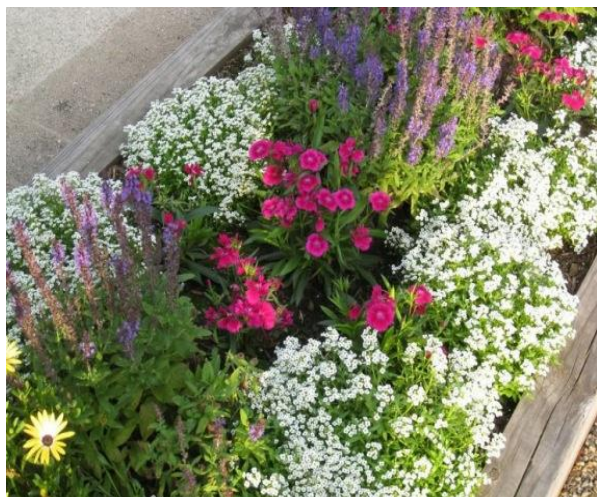
A településen általában áttört fakerítések találunk, ezek vizuálisan kevésbé választják el az utcától az előkerti területet, mint a tömör téglá, vagy sűrű lécezéssel kialakított fakerítés.

Amennyiben a fa-, vagy fémkerítés sötét színű (sötétbarna, sötétzöld), akkor kontrasztot képez az épülethomlokzat fehér színével, erősen áttört felülete miatt viszont az épületet nem takarja.

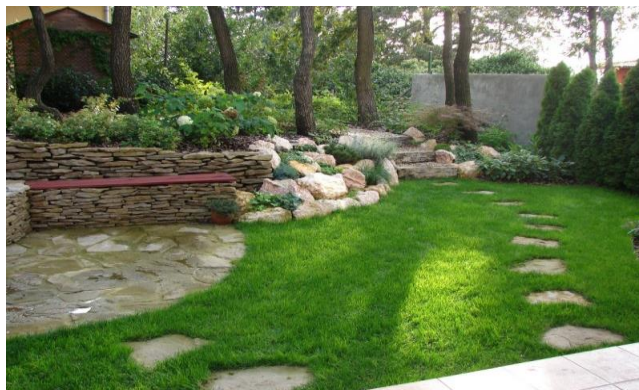
KERTEK

Településképi szempontból fontos, hogyan alakítjuk ki és gondozzuk zöldfelületeinket. A szabadabb utcaszerkezet, áttört kerítések következtében a zöldfelület szövetszerűbb kialakítású, a kerítésen belül kialakított előkertek részek együtt élnek az utcával. Egy-egy szépen megformált kertrészlet az egész utcaképet befolyásolja. A képek nem a településen készültek.

Pihenőkert, udvar

A településen hátsó kertben lévő területeket több évszázadon át megművelték, így biztosítva a helyben élők megélhetését. Ma is több helyen találunk gyümölcsöst, vagy konyhakertet. A XXI. században már vidéken is némileg átalakult az élet, az ember vágyik a pihenésre, melyet leggyakrabban saját kertjében kaphat meg. Ebben segíthet, ha a lakókörnyezetünket igényesen formáljuk. Egy szép pihenőkert a ház mögött, kerti tűzhellyel az életminőségünket javítja.

TORNÁCOK

A magyar népi építészet jellegzetes eleme az oszlopos tornác. A tornác az épülethez viszonyított elhelyezkedése tájegységenként, illetve a tulajdonos vagyoni helyzete függvényében is változó volt. Az oldaltornác készült mellvéddel és mellvéd nélkül is. A tornác oszlopainak, mellvédjeinek anyaga többnyire vakolt téglá, de találunk faoszlopos megoldást is. Néhány példa látható a változatos tornáckialakításra.

ANYAGHASZNÁLAT

Javasolt tetőfedés a kerámia cserép és a pala.

Kerülendő a hullámpala és fémlemez fedés.

Kerülendő egy tetőn többféle cseréptípus elhelyezése.

AJTÓK, ABLAKOK, KAPUK

Ajtók, kapuk jó példák:

A településen az áttört kerítések javasoltak, ezek készülhetnek fából, illetve fémből egyaránt. Gondos kialakításuk fontos, mert ezek a szerkezetek biztosítják a kapcsolatot az utca és az udvar között.

Ablakok, ajtók jó példa:

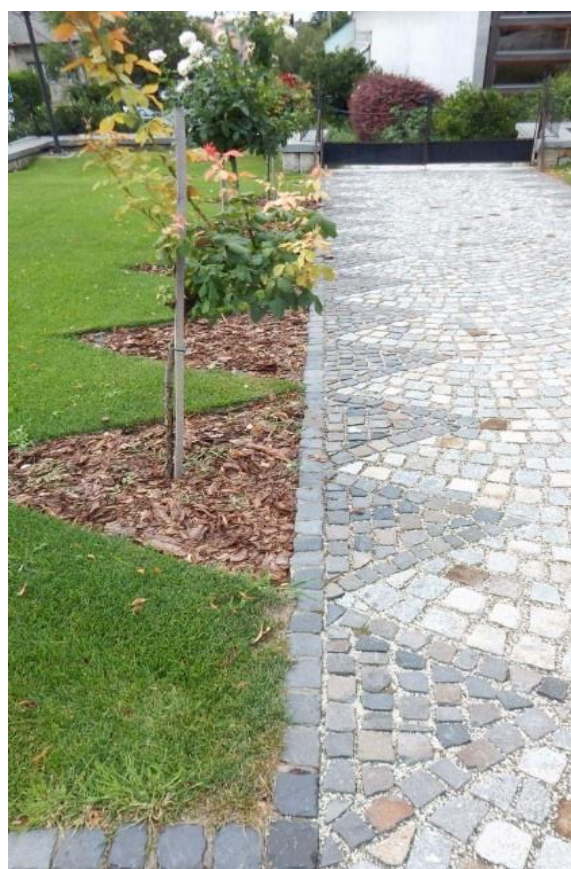
Javasolt a megfelelő arányrendszerű faablakok beépítése, a hagyományos parasztházakon, osztott üvegezésű kivitelben. Az ablakokra zsalutábla, vagy zsalugáter kerüljön árnyékolónak, a műanyag redőnytakaró ablakok beépítése kerülendő.

JÁRDÁK, BURKOLATOK

A beton, aszfalt burkolat helyett javasolt természetes anyagú burkolatkialakítás. Anyaga lehet természetes kő, bazalt.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A település épületeinek utcai homlokzatai változók. A parasztházak jellemzően oldalhatárra épültek. A nyeregtetővel rendelkező épületek oromzatán két nyílás biztosította a szellőzést, illetve a fény bejutását. A másik domináns tetőforma a kontytetős kialakítás volt. A héjazatot cserép, illetve a pala jelentette. Minden esetben javasolt a hagyományos szín és formavilág lekövetése új épület építése és meglévő épület felújítása során.

RÉSZLETEK

Az építészeti részletek szép formálása a népi építészet jellegzetessége volt. A mai épületeknél is fontos egy-egy kémény, zsalugáter, homlokzati részlet kimunkálása, úgy, hogy az az épület egészével összhangban legyen. Az épület mellett, az udvarban, utcán lévő tárgyak, építmények is hozzájárulnak az összkép egységéhez. Egy szépen megformált kerti kút, egy gondosan elkészített tornácrészlet is esztétikai értéket hordozhat. A megyében gyakori a timpanonszerű kialakítás. A házak továbbá őrzik a faépítkezés emlékeit.

MAI PÉLDÁK

Meglévő épület felújítása, a település karakterbe illeszkedően

Hagyományos parasztház felújításoknál törekedjünk arra, hogy az épület megőrizze az eredeti karakterét, stílusjegyeit. Az utcai homlokaton lévő két kis, osztott faablakot ne cseréljük nagyobbra, ne helyezzünk elé külső tokos, műanyag redőnyt, betekintés elleni védelemnek inkább zsalutábla, vagy zsalugáter kialakítása javasolt.

Esetleges energiahatékonysági korszerűsítés esetén a fehér színű nyílászárók helyett, célszerű barnás árnyalatú fa szerkezetek beépítése.

A hagyományalapú fejlesztés ott kifejezetten ajánlott, ahol még a településkép őrzi egykori képét. A hagyományokat tisztelő felújítások szép példákat eredményezhetnek.

UTCÁK, TEREK

A település közterei rendezettnek mondhatók. A házak előkerttel csatlakoznak az utcához, ahol az út mellett szintén zöldfelület található. A település gondozott előkertjei a településkép meghatározói.

HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK, SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK

A településközponti részeken a színes fényreklám helyett a hagyományos cégérek elhelyezése javasolt.

A színes, nagyméretű molinók, kerülendő.

A kép nem a településen készült.

A temetőben lévő régi kőkeresztek, gondozásra javasoltak.

A kép nem a településen készült.

IMPRESSZUM

KAPOLY KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Honlapcíme: www.kapolyikoh.hu

E-mail címe: info@kapolyikoh.hu

Postai címe: 8671 Kapoly, Kossuth u. 56.

Telefon: +36 84/320-801

Polgármester: Vidus Lajos

Főépítész: Farkas István

Főépítész e-mail címe: kapoly@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Farkas István, Horváth Adrienne, Bujáki Bence

SZÖVEG: Németh István, Bujáki Bence

FOTÓ: Farkas István, Németh István

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Németh István, Bujáki Bence

Kapoly, 2017. december 14.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amely a település arculatát, karakterét pozitív irányba módosíthatja.

A kézikönyvben kerülendő példaként csatolt fényképek nem a településen szereplő részleteket mutatnak!